

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ СТРУКОВНЕ СТУДИЈЕ
ПРОЦЕНА БЕЗБЕДНОСНИХ РИЗИКА

Правно уређење области обезбеђења транспорта новца и других
драгоцености у Србији и Италији

- СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ РАД -

Ментор:
Проф. др
Младен Милошевић

Студент:
Биљана Ковчић
С-9/22

Београд, 2024.

САДРЖАЈ

1. Увод.....	4
2. Појмовни оквир.....	5
2.1. Безбедност, безбедносни менаџмент и корпоративна безбедност.....	5
2.2. Ризик, процена ризика и управљање ризиком.....	7
2.3. Криза и кризни менаџмент.....	10
2.4. Теоријски појам транспорта и логистике.....	10
2.5. Теоријски појам транспорта.....	13
3. Правни аспекти приватне безбедности и обезбеђења транспорта у Републици Србији.....	14
3.1. Генеза правног регулисања сектора приватне безбедности у Републици Србији	14
3.2. Извори права приватне безбедности.....	17
3.3. Кратак приказ Закона о приватној безбедности.....	19
3.4. Законска регулатива обезбеђења транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености.....	20
4. Правно уређење обезбеђења транспорта у Републици Италији.....	23
4.1. Историјски развој и кратак приказ прописа о приватном обезбеђењу.....	23
4.2. Законско уређење транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености....	25
5. Статистички приказ и упоредни преглед.....	28
5.1. Статистички приказ пословања компанија за пружање услуга приватног обезбеђења у Италији и Србији.....	28
5.1.1. Запослени и сатница.....	28
5.1.2. Активна правна лица и врсте делатности.....	30
5.1.3. Тржиште.....	34
5.2. Упоредни приказ најважнијих одредби српског и италијанског законодавства у области обезбеђења транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености.....	35
6. Закључак.....	38
Литература.....	39

1. Увод

Приватна безбедност на глобалном ниво постала је значајна у последњих неколико деценија. Са порастом комплексности претњи и потреба за заштитом, како на нивоу држава тако и на нивоу компанија и појединаца, потражња за приватним безбедносним услугама је у знатном порасту. Еволуција друштва и комплексност савремених претњи захтевају одговарајуће безбедносне мере, а приватно обезбеђење пружа флексибилне и иновативне услуге које одговарају овим потребама. Улога приватног обезбеђења је да пружи осигурање и безбедност у оквиру својих услуга, будући да могу бити прилагодљивији у односу на јавне безбедносне органе. Међутим, требало би имати на уму да постоји законодавство које регулише рад приватног обезбеђења и да би они требало да делују у сагласности са законом.

У раду су представљени правни системи двеју република, Србије и Италије, које су појам приватне безбедности увеле у различитом временском интервалу. С тога се јавила заинтересованост за детаљнију обраду Закона о приватној безбедности са нагласком на део који се тиче транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености. Ово представља кључну компоненту функционисања финансијских система и економије у целини. То обезбеђује механизме за пренос средстава између различитих делова економије и омогућава различите облике плаћања и финансирања. Битан аспект транспорта новчаних средстава је безбедност, пошто су новчане суме често мета криминалних активности. Због свега наведеног обично се примењују различите безбедносне мере, као што су пратња или осигурање током транспорта новца, шифровање електронских преноса, итд.

Такође, представљена је и статистика за одређене вредности и појмове и табеларни приказ разлика у системима функционисања који су значајни за разумевање теме рада. Дакле, видећемо сличности и разлике у правним оквирима ове две државе – Србије и Италије, јер је свака компарација средство које указује на предности и евентуалне недостатке у примени.

2. Појмовни оквир

2.1. *Безбедност, безбедносни менаџмент и корпоративна безбедност*

Безбедност као стање и/или процес представља одсуство намерно и несвесно или свесно изазване опасности или сплета случајних околности које могу да као последицу имају штетни догађај и као таквом мора се управљати. „Безбедност је вишезначајан феномен који допушта различита тумачења и мултидисциплинарне увиде. Од здраворазумског схватања безбедности као стања које искључује несигурност и неизвесност, научног схватања заснованог на примени егзактних метода у утврђивању научне истине до херменеутичког тумачења и разумевања појава безбедности.“ (Кековић & Димитријевић, 2018, стр. 23)

Појам управљања безбедношћу се назива безбедносни менаџмент. Нивои безбедносног менаџмента у корпоративној безбедности су стратегијски, оперативни и тактични. Безбедносни менаџмент се може сагледати у ширем и ужем смислу. У ширем смислу представља менаџмент као начин организовања и управљања корпоративном безбедности која се бави човеком као кључним елементом и његовом везом са окружењем. У ужем смислу обухвата заштиту лица, имовине и целокупног пословања правног лица, одговарајућу организованост пословања и правну регулативу. Поставку је дао Анри Фајол¹, теоретичар, који је први дефинисао теорију организације и управљања и први који је увидео значај функције заштите. (Мандић & Станојевић, 2020) Појмовно одређење корпоративне безбедности може бити и делимично интегрисан јединствени систем безбедности ког одликују сложеност структуре и специфичност снага, средстава, метода деловања, правила и норми рада унутар сваког безбедносног система.

Човек већину свог времена проведе на послу, у склопу неке организације или правног лица разматраћемо аспект његовог окружења и како да га заштити. С тога

¹ Анри Фајол (фр. Henri Fayol, 1841-1925) сматра се творцем класичне организационе теорије. Он теорију организације и управљања дефинише као групу принципа, правила, метода и процедура које су креиране и верификоване кроз опште искуство. Међу првима је разрадио функционални принцип организације и истакао менаџмент као једну од важних делатности у компанији. Своју теорију засновао је на огромном искуству стеченом у једној компанији, у којој је читавог живота радио.

морамо приближити појам корпорације. „Израз “корпорација“ представља генерички, пореклом англоамерички појам, којим се означавају све организације са признатом правном способношћу, без обзира да ли спадају у јавни или приватни, профитни или непрофитни сектор, те можемо рећи како је израз “правно лице“ његов потпуни еквивалент у домаћој правној терминологији.“ (Милошевић & Младеновић, р. 290) Да резимирамо, корпорације су сва правна лица, привредна и акционарска друштва, институције. Примарни циљ корпоративне безбедности је заштита лица, имовине и пословања, а основни циљеви корпоративне безбедности су економска безбедност пословања, као и безбеднији услови рада правног лица кроз обезбеђење и заштиту његових вредности, што као крајњи резултат има бољи тржишни положај и повећање профита. Успостављање система корпоративне безбедности се одвија кроз три фактора; анализу претњи, оцене вероватноће актуелизације претњи и израде адекватних средстава и метода заштите. Значај корпоративне безбедности је велики и далекосежан. Утицај има на општем нивоу посматрања— друштвено, теоријски и практично. Проактивно и реактивно деловање настало услед извора угрожавања и безбедних услова рада су чињенице за које је друштво у целини заинтересовано. Примарно проактивно деловање је доношење и примена процедура и процедура директног и индиректног надзора и контроле; поштовање прописа који су ушли у домаће законодавство. Тиме би се успоставио поредак и дало на знање да човек који је део корпорације је део и система који је одлика професионалног приступа пословању и његове заштите. Корпоративна безбедност се спроводи унутар пословних компанија и може обухватати и послове заштите од индустријске шпијунаже и безбедности информација. (Мандић & Станојевић, 2020)

Постоји једанаест функција корпоративне безбедности, а нама значајна због теме ово рада је, појам и значај физичке заштите. За физичку заштиту у најширем смислу можемо рећи да је најстарији облик заштите.

Основни појавни облици су, ширем смислу, сви запослени који су заинтересовани за безбедне услове рада као интерни субјекти у ширем смислу; и у ужем смислу,

руководећи кадар и непосредни извршиоци који професионално раде на пословима физичког обезбеђења. Служба физичког обезбеђења представља организациону целину интерних субјеката у ужем смислу. Основне делатности су контрола, патролирање, пратња и заштита и преглед простора и посебне намене. Њихова примена зависи од конкретних, унапред дефинисаних потреба правног лица. Потребе су дефинисане у пројекту система корпоративне безбедности на основу кога се ради план обезбеђења који садржи и јасну структуру. Начин непосредног обављања делатности је унапред дефинисан процедурама рада службе физичког обезбеђења. Нама, у смислу теме овог рада, је битна делатност пратње и заштите, премда свака делатност је подједнако битна због целовитости учинка. Пратња и заштита се спроводи у оквиру простора који се обезбеђује и ван њега. Као изведена делатност пратње и заштите је транспорт новца и других драгоцености. Служба физичког обезбеђења може пратити и обезбеђивати лица, транспорт новца, драгоцености и других вредности, транспорт опасних материјала или обилазити дислоциране објекте. Делокруг послова је уређен законом. У организацији и спровођењу ови послова није дозвољена било каква импровизација, јер грешке увек доводе до материјалних или људских губитака. (Мандић & Станојевић, 2020)

2.2. Ризик, процена ризика и управљање ризиком

„Постоје три појма која су обележила друштво на светском нивоу. То су глобализација, модернизација и друштво ризика. Етимолошко порекло речи ризик је италијанско, *risco*. Првобитно значење је опасност која је лађама претила од хридина и стена, касније значење се проширило на опасност, излагање опасности смео подвиг; посао или улог скончан са опасношћу да пропадне.“ (Вујанић, et al., 2011) „За филозофе појам ризика један је од темељних компоненти човековог постојања док је са друге стране за већину друштвених наука неизбежна димензија пре свега људског деловања и друштвене динамике.“ (Калањ, 1994, стр. 129) Ризике можемо дефинисати и као могућност неконтролисаног губитка нечег вредног.

„Ризици као и добра јесу предмет расподела. И једни и други конституишу положаје, ризичне положаје односно класне положаје. Али и у једном и у другом случају се ради о сасвим другачијем добру о сасвим другачијој контроверзи његове расподеле. У случају друштвених добара ради се о потрошачким добрима, зарадама, образовним могућностима, власништву итд. као жељеним стварима у оскудици. Супротно томе, ризици су узгредан производ модернизације у нежељеном изобиљу. Они се морају или елиминисати или опоравити и реинтерпретирати. Позитивна логика стицања конфронтира се са негативном логиком распоређивања, избегавања, оспоравања и реинтерпретирања.“ (Бек, 2001, стр. 41) Лепеза ризика који угрожавају корпорације је веома шаролика, а опсег корпоративне безбедности је тешко одредив, јер она подразумева стратешку функцију осигуравања пословног успеха и способност организације да се прилагоди различитим променама и изазовима у окружењу. „Доживљени ризици претпостављају један нормативни хоризонт изгубљене сигурности, уништеног поверења. Дакле, чак и тамо где нам долазе без речи, оденути у бројке и формуле, ризици остају у принципу локализовани, математичка згрушавања повређених представа о животу вредном живљења. Са друге стране, у ове идеје се мора веровати, што значи да се оне као такве не могу искусити. У том смислу, ризици су објектизоване негативне слике утопија у којима се људско биће или оно што је од њега остало конзервира и поново оживљава у процесу модернизације.“ (Бек, 2001, стр. 42) Ризик је такође и мера могућег неповољног исхода неког догађаја. Представља комбинацију вероватноће догађаја и његових последица. Разлика између ризика и неизвесности по Франку Најту² је следећа "Ако не знате сигурно шта ће се догодити али познајете вероватноћу, то је ризик; Али ако не познајете ни вероватноћу, то је неизвесност." За сваку компанију у току извршавања послова постоји могућност наступања непредвидивих догађаја који могу директно утицати на остваривање очекиваних резултата. Као битан алат у контролисању ризика је управљање ризицима. „Управљање ризицима спада у најстарије забележене

² Френк Хајнман Најт (7. новембар 1885 – 15. април 1972) је био амерички економиста који је већи део своје каријере провео на Универзитету у Чикагу, где је постао један од оснивача Чикашке школе.

људске активности. Још је Аристотел говорио увек треба очекивати нешто неочекивано; док кинеска Књига промена од Ји Ђинга представља један од најстаријих алата за доношење одлука који је у употреби још и данас. У савременом смислу под управљањем ризиком се подразумева процес мерења или процене ризика и развоја стратегија за излазак на крај са ризиком.“ (Кешетовић, 2008, стр. 78-79) „Управљање ризиком (*Risk management*) је врста менаџмента који егзистира као део кризног менаџмента у проактивном смислу и представља процес процене ризика и развоја стратегије како да се он превазиђе односно избегне. Проблематици управљања ризицима у последње време се посвећује велика пажња. Најважнији разлози који су довели до тога су глобализација, појачана конкуренција, предузетничка активност и сл. Неке студије говоре да данас све финансијске институције користе управљање ризицима за оптимизирање својих шанси односно побољшање свог тржишног положаја, са више или мање успеха. Никада раније није било могуће прикупити и произвести толико много информација у тако кратком времену, никада раније није било толико потребно, тако интензивно и тако захтевно одвајати важне информације од неважних. Свака одлука била она лична, пословна или друштвена садржи ризике. Управљање кризом или управљање ризицима су веома тешко повезани, па након уочавања ризика следи његово минимизирање. Проактивним и реактивним кризним менаџментом умањују се уочени ризици. Опасност изненадне кризе је битно умањена.“ (Сарић, 2018, стр. 13) Стандардизација у области управљања ризиком је дефинисана међународним стандардом ISO 31000³. Српски стандард за процену ризика у заштити лица, имовине и пословања полази од принципа ISO 31000, али је дефинисан као Безбедност и отпорност друштва – Процена ризика – SRPS A.L2.003⁴.

³ ISO 31000:2019 – Датум објављивања на српском језику 24.04.2019.

⁴ Институт за стандардизацију Србије донео је решењем бр. 2910/46-51-02/2017 од 31. августа 2017. године. Коришћењем овог стандарда се обезбеђује извршење свеобухватне процене ризика за органе јавне власти, организације које пружају или користе услуге обезбеђивања лица, имовине и континуитета пословања, тј. организују самозаштитну делатност. Резултати процене ризика служе организацијама за избор одговарајуће врсте услуга обезбеђивања лица, имовине и континуитета пословања, односно начина организовања самозаштитне делатности.

2.3. *Криза и кризни менаџмент*

Упркос учесталој примени, појам криза нема јасног и општег појмовног садржаја. Етимолошки посматрано, реч криза потиче из грчког језика и означава пресуду или одлуку. Користи се још и за описивање личне ситуације са потенцијалним негативним консеквенцама. У савременом добу модерни концепт кризе потиче из медицинске литературе. „У трагању за објективнијом дефиницијом кризе било је покушаја да се она концептуализује као период дисконтинуитета, који означава преломну тачку у линеарном процесу који се одвија по устаљеном обрасцу.“ (Кешетовић, 2008, стр. 16) „Када кризу дефинишемо као стање интеракције организације и њеног окружења током институционалне структуре социјалног система постају угрожене, нагласак је на легитимитету. Истина је да се легитимитет не може прецизно мерити, али се донекле ипак могу мерити и документовати падови легитимитета и преокрети у перцепцији организације кроз анализу.“ (Кешетовић, 2008, стр. 17)

Три заједничке карактеристике за све кризе су претња, хитност и несигурност; а повезани концепти су ванредна ситуација и катастрофа.

Контролисање кризе и управљање дефинисано је теоријски у термину Кризни менаџмент. Порекло термина налази се у политичкој сфери. Наиме, тврди се да је амерички председник Џ. Ф. Кенеди први употребио овај израз током Кубанске кризе 1962. године када је конфронтација САД и СССР услед инсталирања совјетских ракета са нуклеарним главама на Куби довела свет на ивицу III светског рата. На тај начин је Кенеди описао управљање овом озбиљном ситуацијом.

2.4. *Теоријски појам транспорта и логистике*

Славни Картагинац војсковођа Ханибал је био бриљјантан генерал и војни геније. Његова освајања у региону Медитерана и Алпа и порази које је нанео изненађеним и неприпремљеним Римљанима се у домену војне стратегије изучавају још и данас. Ипак, ко је био геније у сенци? Ко је организовао транспорт слонова? Хране за

војску? Сточне хране? Оружја? И свега другог до места сваке битке што је Ханибаловој војсци омогућавало да брзо порази Римљане који нису ништа очекивали? Тај човек је повезивао различите изворе добара војних потреба тог времена и правио посебне ланце снабдевања за сваку робу појединачно односно за сваку испоруку засебно. И све је то било спремно тачно на време, на правом месту и у правој количини па чему се и заснива данашња теорија ланаца снабдевања.“ „Ланац снабдевања је скуп активности, објеката и средстава за дистрибуцију неопходних за спровођење целокупног процеса продаје производа.“ (Economypedia, n.d.)

Да би се ланац снабдевања боље организовао потребно је објаснити појам логистике као система. „Логистика представља целокупан процес планирања, обезбеђења, контроле и евиденције снабдевања и збрињавања материјалним средствима (интендантска и техничка служба), организације транспорта (саобраћајна служба), хоспитализације људства (санитетска служба), рада и одржавања постројења оружаних снага (војна индустрија, ратна привреда) или привредних ентитета. „Реч "логистика" је изведена од грчког придева *logistikos* што значи вешт у прорачуну.“ (Правно информациони систем, n.d.). Модерна интерпретација термина "логистика" везује се за активности снабдевања трупа лоцираних на фронту муницијом и материјалним средствима. Због тога је иницијално схватање значења термина "пословна логистика" било базирано на војној аналогiji и углавном се тицало физичког кретања добара. „Логистика и менаџмент ланца снабдевања (енгл. *Supply Chain Management - SCM*) су изазовна подручја са којима се свакодневно сусрећемо. Иако су ова подручја постала популарна средином 1980-их, њихови корени датирају много пре тога.

Без обзира што је порекло логистичке теорије и праксе из сектора производње, сведоци смо њихове растуће и врло успешне примене не само у пословном, већ и у непрофитном и јавном сектору. Током 60-их година менаџменту логистике је додата инжењерска перспектива. Логистика је постала квантитативна наука. Постављени су принципи анализе логистичке подршке. Ипак, различите

функције, које је обухватала логистика као научна дисциплина, су 60-их и почетком 70-их третиране одвојено и различито. Системски прилаз логистици се манифестовао током 70-их и 80-их година. Логистика, као уметност и наука, је третирана као скуп међусобно повезаних активности. Међутим, до средине 80-их главна брига менаџера логистике, била је да осигурају да добра стигну на своја одредишта у добром стању и уз најниже могуће трошкове. Тежило се скраћењу времена транзита, али углавном само када се радило о кварљивим производима или у случају хитних испорука када су додатни трошкови били оправдани. Ипак, за највећи део производа дуго време транзита било је прихватљиво. Током 80-их и 90-их, пословна логистика, дефинисана као процес испуњена поручбина који је инициран од стране потрошача, постала је значајно подручје стратегије корпорације. Менаџери компанија су све више тежили скраћењу времена транзита. Почетком деведесетих година XX века висок квалитет је постао стандард и организације су почеле да се диференцирају на бази перформанси сопствених логистичких активности. Испољен је експлозиван раст истраживања у области логистике и наглашен њен значај у организацијама. У логистици су почеле да се примењују нове информационе технологије ради развоја капацитета и протокола за ефикасне и респонзивне токове материјала и коначно за задовољење растућих потреба потрошача. Такође, третман функција које обухвата логистика је радикално измењен, јер су компаније почеле да схватају значај интеграције и сарадње. Схватање термина логистика је еволуирало. Данас се најчешће сусреће његово широко значење. Овај термин обухвата не само све активности повезане са физичким кретањем добара, како у *upstream* сегменту (снабдевање) тако и *downstream* сегменту (продаја), већ и управљање одређеним односима са добављачима и купцима. Термин логистика се простире на трансформације количина, врста и својстава добара као и на руковање добрима. Он покрива све делатности којима се планира, остварује и контролише просторно-временска трансформација добара.“ (Миловановић, Бараћ, & Анђелковић, 2011, стр. 339-341)

2.5. Теоријски појам транспорта

Транспорт је самостална привредна делатност која се бави преносом материјалних добара, људи и вести; са једног места на друго у циљу задовољавања потреба како у сфери материјалне производње тако и у свакодневном животу. Данас, на овом нивоу развоја друштва транспорт је постао једна од најзначајнијих привредних области која се везује за обављање врло важних економских функција. Како су се развијале производне снаге друштва, упоредо су се развијала и транспортна средства. Интензивни развој производних ресурса условљава и висок степен домаћег међународног транспорта. Основни предуслови за развој транспорта су његова економичност, брзина и сигурности. Ова три битна елемента транспорта основно су обележје и одређених врста транспорта превоза људи и добара.

Појам транспорта чини значајан део пружања услуге преноса новца и вредности. Посебна пажња обраћа се на процесе обезбеђивања транспорта новца и вредности који нису у надлежности министарства. Обезбеђење транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки обавља се по строгим стандардима и процедурама, на подручју целе државе. Основа пружања услуге транспорта новца и драгоцености је дискреција и тајност, али захтева озбиљна улагања у системе заштите, превенцију и континуирано праћење развоја технологија и конкуренције.

3. Правни аспекти приватне безбедности и обезбеђења транспорта у Републици Србији

3.1. *Генеза правног регулисања сектора приватне безбедности у Републици Србији*

Историјски гледано, прве манифестације приватне безбедности налазимо у Енглеској (сматра се колевком приватне безбедности), Француској, Сједињеним Америчким Државама (под утицајем британског искуства) и другим државама света. Новија историја приватне безбедности у развијеним земљама Запада датира од почетка XX века, где су у појединим државама попут Немачке и Италије почеци забележени још неколико деценија раније. Међутим, у савременом друштву, опасност по имовину грађана и привредних субјеката се вишеструко повећала појавом различитих врста и облика угрожавања. „У већини развијених земаља тржиште приватне безбедности почиње се нагло развијати почетком 70-их година XX века.“ (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 25)

До појаве појма приватна безбедност у Србији дошло је ширењем тржишта приватног власништва у Србији је дошло са увођењем тржишне економије. Процес транзиције у Србији се одвијао без адекватног система обезбеђења који би се прилагодио процесима заштите свих облика својине. Најчешћи облик угрожавања лица, имовине и пословања можемо поделити на она дела која су санкционисана Кривичним закоником⁵ (криминалне радње) и дела која могу да нанесу штету правном лицу (индустријска шпијунажа, асоцијална понашања, штрајк и демонстрације). Приватизација јавних предузећа у области инфраструктуре прешла су у друштвену својину, а комерцијални привредни сектор прво у корпоративан, а потом у приватизован. Појава транзиције, приватизације и приближавање тржишној привреди довели су и до процеса приватизације сектора безбедности. Приватна безбедност је шири појам од корпоративне безбедности јер

⁵ <https://pravno-informacionisistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2005/85/6/reg>

може обухватати и послове приватних војних компанија, приватизованих казних установа, различите облике учешћа грађана у контроли криминалитета и др.

Основу појмовног одређења термина приватна безбедност дефинише значење термина "безбедност" и енглеског термина "*policing*". Безбедност је настојање, где је фокус тог настојања безбедност људи, односно појединаца и заједница. Док "*policing*" можемо превести као полицијско деловање. „Полиција подразумева посебну државну службу која између осталог има своју социјалну функцију. Та функција се може одредити као превенција, откривање и пружање услужних функција. Овакво одређивање претпоставља да социјалну функцију полиције могу обављати и недржавни органи.“ (Etienne, 1986, p. 228)

Постоје аутори који указују да специфичан подсистем у односу на систем безбедности може бити приватна безбедност у целини јер ангажује физичке компоненте и примену техничких компоненти ради проактивног и реактивног деловања са циљем сузбијања појаве угрожавања. Носиоци послова безбедности су неполицијске службе безбедности у које спадају службе физичког и техничког обезбеђења, агенције за обезбеђивање личности, агенције за детективску делатност, редарске службе.

Приватно обезбеђење можемо дефинисати као индустријску грану која ставља фокус на радне задатке, утицај профита и клијената, као и укључивање домена производње, дистрибуције и монтаже опреме и технологије. „Тиме, приватно обезбеђење својим активностима највише остварује превентивну улогу усмерену на контролу и регулисање приступа, чији обим је углавном дефинисан уговором и приватним интересом наручиоца услуга. Међутим, савремена теоријска истраживања указују на три главна разлога за развој индустрије приватног обезбеђења у савременом безбедносном окружењу— Крај Хладног рата, технолошки развој операција и нормативни помак.“ (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 71-72) Данас преовладава шири поглед на улогу приватног обезбеђења. На пример, Америчко друштво за

индустријску безбедност — *ASIS International*⁶ највеће удружење професионалаца за приватно обезбеђење у Сједињеним Америчким Државама, дефинисало је приватну безбедност као невладину праксу приватног сектора заштите људи, имовине и информација, спровођења истрага, и на други начин чување имовине организације. (Канцеларија за програме правде САД, ., стр. 15) *ASIS International* је даље тврдио да приватно обезбеђење има улогу да помаже приватном сектору да обезбеди своје пословање и критичну инфраструктуру, било од природне катастрофе, несрећа или планираних акција, као што су терористички напади, вандализам итд.. Стручњаци који су присуствовали симпозијуму који је организовао *ASIS International* замољени су да развију дефиницију области безбедности и идентификовали су 18 кључних елемената.⁷

Закон који регулише процедуре и рад приватне безбедности у Републици Србији је Закон о приватном обезбеђењу⁸. Пружаоци услуга могу бити правна лица и предузетници који су регистровани за ту област, као и правна лица и предузетници који су образовали унутрашњи облик организовања обезбеђења за сопствене потребе тзв. самозаштитна делатност тј. специјализована предузећа приватног обезбеђења. Корисници тих услуга могу бити финансијске установе, правна лица, предузетници и физичка лица.

⁶ *ASIS International*, headquartered in Alexandria, Virginia, is a professional organization for security professionals. It issues certifications, standards, and guidelines for the security profession.

⁷ 1. Physical security, 2. Personnel security, 3. Information systems security, 4. Investigations, 5. Loss prevention, 6. Risk management, 7. Legal aspects, 8. Emergency and contingency planning, 9. Fire protection, 10. Crisis management, 11. Disaster management, 12. Counterterrorism, 13. Competitive intelligence, 14. Executive protection, 15. Violence in the workplace, 16. Crime prevention, 17. Crime prevention through environmental design (CPTED), and 18. Security architecture and engineering.

⁸ Службени гласник РС", бр. 104 од 27. новембра 2013, 42 од 11. маја 2015, 87 од 13. новембра 2018. (Правно информациони систем, .)

3.2. *Извори права приватне безбедности*

Исконска потреба човека за задовољењем осећаја сигурности и избегавања кризе условила је пораст регулисања стратегија сектора безбедности. Правна регулатива приватне безбедности свој основ проналази у правном оквиру националног система безбедности. „Република Србија има преко стотину важећих стратегија које покривају разне области друштвеног живота, од националне безбедности, преко образовања, здравља, социјалне заштите и развоја цивилног друштва, па до управљања ризицима у градовима. У практичном погледу, стратегија државе је општа идеја о реалном и/или виртуелном усмеравању политичке, економске и војне моћи државе ради заштите и достизања највиших националних (државних) интереса кроз реализовање посебних и појединачних стратегија.“ (Кековић & Димитријевић, стр. 117) У Стратегији националне безбедности Републике Србије⁹ су дефинисани изазови, ризици и претње по националну безбедност као и начини одговора на њих. „Један од интереса Стратегије националне безбедности Републике Србије је и заштита живота и имовине грађана Републике Србије, њихових слобода, једнакости, националне равноправности и равноправности полова, социјална правда, људска и мањинска права и неповредивост приватног и осталих облика својине представљају универзалне вредности које су прихваћене као националне. Све већу одговорност у спровођењу политике унутрашње безбедности, заједно са државним и осталим органима и институцијама, имају субјекти из области приватног обезбеђења чија делатност обухвата заштиту безбедности појединаца, објеката и других материјалних добара која није обухваћена заштитом надлежних државних органа. Од посебног друштвеног значаја је да делатност субјеката из области приватног обезбеђења буде у целости нормативно и доктринарно уређена. Важну претпоставку остваривања и унапређења заштите живота и имовине грађана, људских и мањинских права чини

⁹ Стратегија националне безбедности Републике Србије је највиши стратешки документ Републике Србије којим се утврђују основни садржаји и правци њене политике националне безбедности. Прва стратегија усвојена је 26. октобра 2009. Крајем 2016. почео је рад на изради нове, која је усвојена 27. децембра 2019. Као кровни документ она представља оквир и полазну тачку за израду осталих, хијерархијских нижих стратегије, као и закона и јавне политике.

сарадња државних органа са субјектима из области приватног обезбеђења и другим институцијама, установама, локалним самоуправама, струковним удружењима, црквама и верским заједницама, медијима, мањинским заједницама, организацијама цивилног друштва и грађанима, чиме се развијају односи поверења, изграђује и јача безбедност и решавају безбедносни проблеми.“ (<https://www.mod.gov.rs/>, 2009) „Извори права у материјалном смислу су они друштвени чиниоци који стварају правне норме, односно реални корени права, док се под изворима у формалном смислу сматрају различити правни облици у којима право егзистира, а најчешће су у питању општи правни акти. Уставно право је костур целокупног правног система једне државе. У изворе правне регулативе приватне безбедности спадају Устав, закони, међународне конвенције, подзаконски акти, ванправна правила науке, појединих струка у вештина, а ређе и судска пракса и обичаји. За дефинисање правне регулативе приватне безбедности веома је значајно правно уобличавање постизања јавног интереса исказаног кроз велики број идентичних индивидуалних интереса. У том циљу се као грана правног система у одређеној земљи јавља и право приватне безбедности.“ (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 141) Поред извора правне регулативе, битан сегмент има и појам правног ризика. У пракси се јавља често полемика шта су заправо правни ризици и на који начин се дефинишу. „Ризици могу да имају и правну димензију, тј. последице одређеног нежељеног догађаја могу бити правне.“ (Милошевић & Младеновић) Дефиниције правног ризика се ретко налазе у литератури. Међународни стандарди и други документи углавном изостављају појам правног ризика, иако помињу овај термин или га одређују описно или као подврсту друге категорије ризика. Међународна адвокатска асоцијација је 2005. године у документу о менаџменту ризиком за потребе адвокатских канцеларија и привредних друштава одредила појам правног ризика, одређујући га као последицу дефектне трансакције, правног захтева друге стране, неиспуњавања прописа или законских промена. Правни ризици се у правним прописима не помињу у Европској Унији. Присутна је подела на шири у ужи приступ дефинисању. Према ширем то су сви пословни ризици који остављају

последнице, а ужи приступ одређује да потичу од правних активности где остављају последнице по пословне активности. Такође, ризици могу бити и репутационе природе. Да резимирамо, након разних дефинисања и теоретисања можемо издвојити пет врста правних ризика — „Ризици од неусаглашености са спољном регулативом (уставом, међународним уговорима, законом, подзаконским прописима и другим општим актима); ризици од промена спољне регулативе; ризици од неадекватне (непрецизне, нејасне, неуједначене, двосмислене или непостојеће/у случају правне празнине) спољне регулативе; ризици од оправданог и утуживог правног захтева другог субјекта — литигациони ризици; ризици од непредузимања мера правне заштите према другим субјектима (нпр. некоришћење заштитних клаузула у уговорима или пропуштање да се употреби правно средство или уложи правни лек или посезање за неадекватном правном мером).“ (Милошевић & Младеновић, стр. 296)

Током последњих десетак година, превасходно услед процеса својинске трансформације и наглог пораста приватне имовине, у Републици Србији је приватни сектор безбедности прешао из споредног у један од кључних субјеката заштите личне и имовинске сигурности. Такво стање је наметнуло потребу нормативног регулисања рада приватног сектора. Правни оквир којим се регулише рад, надзор и контрола компанија чија је делатност приватно обезбеђење је Закон о приватном обезбеђењу Републике Србије. Такође, овим законом се уређује и обавезно обезбеђење и заштита одређених објеката. Приватан сектор безбедности у Србији још увек делује у условима својеврсног правног вакуума са свим последицама које такво стање носи са собом.

3.3. Кратак приказ Закона о приватној безбедности

О развоју и настанку приватне безбедности у Републици Србији можемо да говоримо кроз анализу и постојање неколико раздобља и фаза. Прво раздобље обухвата рани период развоја доношење Устава Србије из 1838. године и формирање прве службе обезбеђења у фабрици оружја у Тополивници у

Крагујевцу 1853. године. Период озбиљнијег развоја делатности је био од оснивања Краљевине СХС тј. период између два светска рата, када су основане прве установе и заводи приватне безбедности. Друго раздобље је трајало од завршетка II светског рата до распада југословенске федерације, где се делатност развијала у специфичним околностима социјалистичког самоуправног друштвеног уређења. Треће раздобље почиње након распада СФРЈ па све до 2013. године када је донет Закон о приватном обезбеђењу који је имао две измене— 2015. и 2018. године чија примена је наступила 01. 01. 2017. године. Србија је међу последњим државама у региону усвојила и почела примењивати овај закон. (Лабовић, Нормативна регулатива приватне безбедности Републике Србије – достигнућа и перспективе, 2017)

3.4. Законска регулатива обезбеђења транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености

Закон о приватном обезбеђењу се састоји из 91. члана којим се уређује обавезно обезбеђење и заштита одређених објеката, послови и рад правних и физичких лица у области приватног обезбеђења, услови за њихово лиценцирање, начин вршења послова и остваривање надзора над њиховим радом. Физичка и правна лица и предузетници за приватно обезбеђење могу имати две врсте лиценци. За обављање послова обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки у делу који није у надлежности министарства и лиценцу за вршење послова обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки у обављању самозаштитне делатности. Запослени представљају врло важан интерни субјект корпоративне безбедности. Основни облик испољавања њихове активности огледа се у самозаштити. Спровођење самозаштитне функције остварује се преко њене институционализације, едукације и надзора и контроле. Институционализација се спороводи кориз интерна акта, едукација кроз периодичне едукације, а надзор и контрола се спроводе да би се уочили потенцијални пропусти у функционисању спровођења мера самозаштитне функције. Да би службеници могли да врше рад

потребне су им одређене лиценце које издаје само Министарство унутрашњих послова. Издају се на период од 5 година. Услов који је битан, а тиче се правног лица или предузетника је поседовање сопственог контролног центра и запошљавање оператера. Контролни центар је место опремљено техничким уређајима за пријем и обраду алармних сигнала и других информација са удаљених стационарних и мобилних објеката или лица која су заштићена средствима техничке заштите. Оператер контролног центра исто мора имати лиценцу за вршење послова приватног обезбеђења која се издаје физичком лицу. Контролни центар мора да има организовано дежурство током 24 часа најмање једног оператера где води евиденције о временском следу пријема аларма и адреси штићеног објекта.

Патролни тим са најмање два службеника приватног обезбеђења који је дужан да интервенише у складу са процедура и да утврди разлоге активирања аларма и има тачно процедурама дефинисане трасе кретања; и писане процедуре за сваки штићени објекат. Оператер је дужан да обавести полицију о дешавањима у објекту поготово ако се ради о елементима кривичног насиља. Пренос новца или вредносне пошиљке обавља најмање један службеник обезбеђења у сталној комуникацијској вези са контролним центром (ГСМ мрежа и/или радио веза са сопственом фреквенцијом и репетиторима). Морају имати најмање 10 запослених службеника обезбеђења са лиценцом за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења. Службеници обезбеђења могу носити оружје ван штићеног објекта или простора који обезбеђују када врше и обезбеђују транспорт и пренос новца и вредносних пошиљки, само за време и на правцу кретања транспорта, када врше пренос новца пешице, само на правцу кретања и када врше физичку заштиту лица. Послови техничке заштите спроводе се техничким средствима за заштиту возила за транспорт новца и других превозних средстава где се морају користити системи за електрохемијску заштиту вредности. Правна лица и предузетници за приватно обезбеђење врше послове пратње и обезбеђења транспорта и преноса новца, вредносних и других пошиљака ако имају најмање

једно специјално возило за транспорт које мора да има сталну двосмерну везу са контролним центром и делом посаде која напушта транспортно возило при преузимању/предаји вредности (ГСМ мрежа и/или радио веза са сопственом фреквенцијом и репетиторима); да има уграђен ГПС уређај за сателитско праћење и даљински мониторинг из сопственог контролног центра; да поседује уграђен паник тастер са аутоматским слањем дојавног сигнала у контролни центар; Да има уграђен систем електрохемијске заштите новца у транспорту или има блиндирано возило или има специјално ојачане: каросерију, стакла и механички сигурносни сеф за новац монтиран у возилу; да има уграђен мобилни систем видео обезбеђења возила. Посаду специјалног возила за транспорт чине возач и најмање један пратилац где сви морају бити службеници обезбеђења из истог правног лица. Укупна тежина кофера и предмета који се у њему преносе не сме бити већа од 18 kg, осим ако је кофер прилагођен за ручну вучу. Законом су и предвиђене казне за непоштовање у неиспуњење чланова који су прописани за исправно функционисање послова везаних за обезбеђивање, транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки. (Закон о приватном обезбеђењу, 2024)

4. Правно уређење обезбеђења транспорта у Републици Италији

4.1. *Историјски развој и кратак приказ прописа о приватном обезбеђењу*

У италијанском правном систему делатност приватног надзора односно права да се приватним субјектима предлажу лица са одређеном квалификацијом за заштиту сопственог земљишта датира још од 1865. године. Већ од 1890. године, законодавац је био подстакнут да формулише закон који би омогућио да се могућност обављања услуга приватног обезбеђења прошири са "земља" на "имовину" (Члан 45. закона од 21. 12. 1890, бр. 7321) чиме је поправљен полулегални положај оних који су спроводили заштиту установа "форсирањем" садржаја закона бр. 2248 из 1865. године. (Gazzeta Ufficiale, р. 2) Развој друштва није стао на индустријализацији. Данас живимо у постиндустријској ери и напредном терцијарном сектору где се јавља потреба за прилагођавањем одредби о приватној безбедности, како би оне боље реаговале на потребе самог друштва. Са еволуцијом друштва у позитивном смислу, еволуирао је и део који чине криминалци. С тога се јавила потреба за новом ревизијом Закона о јавној безбедности која је донесена 18.06.1931. године. (Gazzeta Ufficiale) Закон се бавио реорганизацијом различитих структура одговорних за безбедност (Државна полиција, карабињери, казнено-поправна полиција, ватрогасне бригаде чак и општинске полиције). Тренутно је на снази стандард UNI 10891:2022¹⁰ који регулише и врши надзор и контролу рада компанија које пружају услуге приватне безбедности. Стандард дефинише и обавезне минималне услове за управљање приватним надзорним институтима било које правне природе и услугама које они пружају на основу посебног овлашћења. За циљ има оцену усклађености у односу на стандард UNI CEI EN ISO/IEC 17065¹¹ и важеће

¹⁰ Стандард UNI 10891 дефинише минималне захтеве за услуге које пружају приватни безбедносни институти било које правне природе и има за циљ да сертифиције постизање и одржавање нивоа квалитета услуга у различитим врстама приватног обезбеђења. Сертификација UNI 10891 односи се, конкретно, на опште захтеве који за сваку врсту услуге указују на начин извршења услуге, неопходну техничку опрему и методе контроле услуге од стране наручиоца и од стране Института. Од 15. марта 2011. Марони декрет бр. 269/2010 који у Анексу А тачка 4.2 наводи обавезу надзорних институција да поседују Сертификат услуге према стандарду.

¹¹ Стандард за оцењивање усаглашености. Захтеви за тела која сертифицију производе, процесе и услуге. Ступио на снагу септембра 2012. године.

законодавство. Стандард унапређује захтеве квалификованих компанија које, на захтев купаца, активно учествују у заштити њихове покретне и непокретне имовине, али и у сложенијим и деликатнијим пословима као што су послови осталих сектора. Нови UNI 10891 стога јача употребу и учешће у планирању услуга високо квалификованих професионалних личности као што је, на пример, менаџер безбедности који помаже и подржава највише руководство. Од посебног интереса су аспекти који се односе на захтеве компаније и пажња је посвећена односима са купцима, избору и квалификацији добављача, набавци, едукацији, обуци и усавршавању кадрова у складу са важећим законодавством. (Vigilanza privata, s.d.) У том циљу, овај документ се мора користити искључиво у складу са одредбама садржаним у DM 269/2010 и накнадним амандманима, DM 115/2014 и накнадним изменама закона Дисциплинског начелника полиције од 27.02.2015. године. Важно је напоменути да Италија има имплементиран посебан стандард UNE EN 50518:2020¹² који се примењује на центре за надзор и пријем аларма (MaRC¹³) и прецизира минималне захтеве за праћење, пријем и анализу сигнала генерисаних алармним системима који су део процеса управљања безбедношћу, који је намењен и условима безбедности. За потребе стандарда, термин аларм се мора разумети у најширем смислу. Послови надзора и обезбеђења људи и добара које обављају приватни безбедносни институти део су националног система јавног реда и безбедности. У Италији се флексибилно примењује правило специјалног принципа по коме се приватној компанији додељује надлежност за обављање само једне делатности у области приватног обезбеђења, без могућности истовременог пружања других услуга обезбеђења. (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 255-256) Италија има 20 регија, свака има своју могућност уређења прописа и регулатива које ће важити само на територији те регије.

¹² <https://www.en-standard.eu/une-en-50518-2020-monitoring-and-alarm-receiving-centre/>

Ступио на снагу 09.04.2020.

¹³ https://www.aus.com/sites/default/files/inline-files/MaRC%20Datasheet_1.pdf

Центар за надзор је објекат дефинисан аустралијским стандардом 2201.2:2004.

4.2. *Законско уређење транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености*

Стандард UNI 10891:2022 се бави оперативним аспектима десет предвиђених услуга међу којима су услуге транспорта новца и осталих драгоцености.

Активност посвећену кретању и преносу новца или друге робе велике вредности, са возилима опремљеним специфичним карактеристикама и опремом, којима управљају службеници обезбеђења спроводи се у складу са правилима прописаним Министарском уредбом 269/2010, посебно Анексом Д, накнадно измењеним Министарском уредбом 56/2015 стандарда UNI 10891:2022.

Даље спецификације могу се додати условима експлицитно предвиђеним важећим законодавством за обављање услуге, дефинисаним у уговорима закљученим са купцима, који могу дефинисати како број јединица које се користе, тако и тип возила (било да су то патролна возила, аутомобил или блиндирани комби) који ће се користити у приватној служби обезбеђења према различитим параметрима као што су пређене удаљености, време потребно за путовање и пре свега вредност превезених предмета. Што се тиче возила која се користе, треба узети у обзир да и патролна возила и оклопна возила су опремљена иновативним интегрисаним ГПС уређајима за сателитско праћење. Захваљујући ГПС систему интегрисаном у свако возило оперативни центар је у могућности да стално прати кретање возила приказујући кретање сваког возила и позицију ажурирану у реалном времену на дигиталним географским картама. Делатност приватног надзора спроводи приватно обезбеђење (ГПП¹⁴) које је у сталној вези са оперативним центром захваљујући двосмерним радијима који, осим што омогућавају боље праћење транспорта и околне ситуације, омогућавају оператерима да дају честа ажурирања и благовремено пријављују све алармне ситуације и елементе (на пример аутомобиле или сумњиве особе које прате возило

¹⁴ GNU Privacy Guard (GPG) је свестрани програм за шифровање отвореног кода који обезбеђује сигурну комуникацију и заштиту података. Његови снажни алгоритми за шифровање, компатибилност са OPEN GPG стандардом и способност дигиталног потписивања докумената чине га вредним алатом. 19.03.2024.

које превозе новац и драгоцености) који би могли да конфигуришу хитну ситуацију, напад или крађу. Услуга превоза драгоцености са приватним обезбеђењем детаљно је регулисана изменама и допунама. Законодавство јасно дефинише број чувара који ће бити ангажовани и спецификације возила са интегрисаним ГПС-ом који ће се користити (патролни аутомобил или комби) у односу на драгоцености које се превозе, и то:

Суме до 100.000,00 €

Превоз драгоцености може да изврши обезбеђење наоружано и опремљено панциром у лакој возилу повезано преко радија са оперативним центром приватног безбедносног института и опремљено ГПС системом за сателитско праћење;

Суме од 100.000,00 € до 500.000,00 €

Овај вид превоза драгоцености морају да врше два чувара, наоружана и опремљена панцирима, у блиндираном комбију са оклопом израђеним према спецификацијама датим у Анексу IV (Међуминистарска уредба бр. 332/98). Оклопни комби, стога, мора да има ознаке које идентификују безбедносну компанију, ефикасну везу са оперативним центром, систем који омогућава аутоматско слање алармног сигнала и ГПС систем за локализацију сателита. Одељак за драгоцености оклопног комбија мора бити окарактерисан додатном уградњом антисечних панела, како би се дошло до кашњења од најмање 20 минута у било каквом сечењу зидова оклопног возила; ова поставка мора бити оверена посебном изјавом монтера о потпуној усклађености система, такође у вези са прописима којима се уређује друмски саобраћај.

На крају, комби са драгоценостима мора бити опремљен системом за блокирање и за заустављање комбија и уређајем који омогућава да се отварањем одељка за драгоцености управља из оперативног центра института.

Ако се услуга превоза са приватним обезбеђењем (за износе од 100.000,00 € до 500.000,00 €) обавља коришћењем система који чине имовину неупотребљивом, као

што су актовке или електронски закључани ормари/сефови са уређајима за бојење новчаница, такође може да се изврши обезбеђење у неоклопном аутомобилу, уз идентификационе ознаке Института за надзор, ефикасну радио везу са оперативним центром. Систем ће по потреби аутоматски слати сигнални аларм у ГПС сателитски систем за праћење.

Правила за употребу дугог оружја за приватно обезбеђење налажу да услугу транспорта могу обављати и запослени опремљени дугим оружјем (пушкама). Међутим, то су изузетни случајеви које поред тога што морају да буду предвиђене Правилником о услугама компаније, које је одобрио наручилац, мора да се обавља од стране приватног обезбеђења које поседује дозволу за ношење пушке за личну одбрану, издату од стране локалног штаба полиције. Оружје мора бити у власништву обезбеђења јер приватне компаније за обезбеђење не могу да постављају оружарнице са сопственим оружјем у својим просторијама, штавише, употреба пушке мора бити ограничена на време и руту услуге транспорта драгоцености, у супротном, мора се добити овлашћење од стране локалног штаба полиције. Примењује се правило леве стране у одређивању трасе транспорта. Инсистира се на позиционирању и јачању једностарешинства.

5. Статистички приказ и упоредни преглед

5.1. Статистички приказ пословања компанија за пружање услуга приватног обезбеђења у Италији и Србији

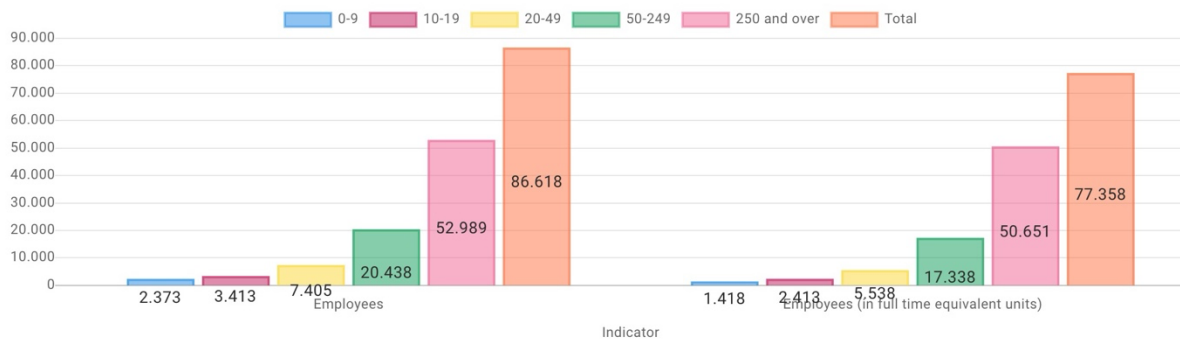
5.1.1. Запослени и сатница

У Републици Италији је 2021. године по статистичким подацима (сажетац података) добијеним од Италијанског националног института за статистику (Istituto Nazionale di Statistica)¹⁵ било 86.618 хиљада запослених од којих је 77.358 хиљада имало уговоре о раду на пуно радно време где су остварили укупну сатницу у износу од 150.847 радних сати. На графикону је представљен број запослених као и структура предузећа према величини (микро, мала, средња и велика) односно према броју запослених. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Графикон 1. Број запослених без и број запослених са пуним радним временом у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Data summary

Frequency: Annual, Territory: Italy, Economic activity (NACE Rev. 2): Security and investigation activities, Time: 2021

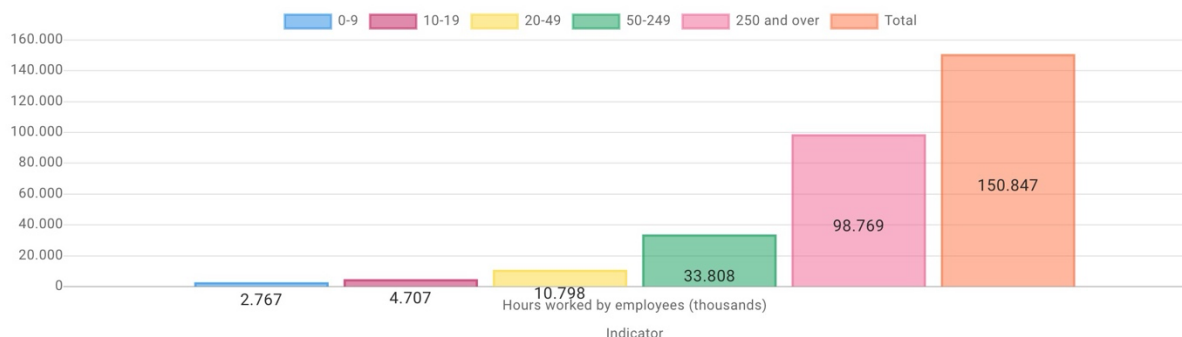

¹⁵ Италијански национални институт за статистику, јавна истраживачка организација, главни је произвођач званичне статистике у служби грађана и доносилаца политичких одлука. Делује потпуно независно и у сталној је комуникацији са академском и научном заједницом.

Графикон 2. Сатница запослених у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Data summary

Frequency: Annual, Territory: Italy, Economic activity (NACE Rev. 2): Security and investigation activities, Time: 2021

Три регије које имају највећи просечан број запослених у 2021. години у активним правним лицима су Ломбардија 16.443,07, Лацио 15.055,55 и Кампања 8.264,20. Најмање вредности има регија Долина Аосте са просечним бројем запослених 127,33. Преосталих 16 регија има просечан број запослених од 292,22 до 6.389,10. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Слика 1. Број запослених у активним правним лицима у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024).

Economic activities (Nace 3 digit) - com.

Frequency: Annual, Indicator: Number of persons employed of local units of active enterprises (annual average values), Economic activity (NACE Rev. 2): Security and investigation activities, Time: 2021

У индустрији услуга приватног обезбеђења у Италији у 2024. године запослено је 68.352 хиљаде. Просечан број запослених у компанијама чија је делатност пружање

услуга приватног обезбеђења је 58,8. У односу на просек броја запослених, индустрија приватног обезбеђења у Италији сада запошљава више радника него пре пет година. (IBIS WORLD, 2024)¹⁶

С друге стране, у Републици Србији је у четвртном кварталу 2023. године из области 80 по шифрарнику занимања Републичког завода за статистику било запослено 28.551 са нето платом у износу од 61.246 РСД и бруто 83.532 РСД. (РЗС, Запослени у правним лицима, лица која самостално обављају делатност, предузетници запослени код њих, 2024) У јануару 2024. године нето плата је била 66.520 РСД, а бруто је била 91.183 РСД где се бележи раст у нето износу од 7.93%. (РЗС, Просечне нето и бруто зараде, 2024). Прерачуном долазимо до податка да је просечна сатница 386,74 РСД где смо као узорак узели 172 сата што представља просек укупне максималне сатнице прописане законом.

Максималан број радних сати у приватној безбедносној индустрији у Републици Србији је 12 сати дневно, 42 сата седмично са прековременим радом од два сата на дневном нивоу. У пракси има одступања од наведеног. На чуварским пословима је остварено око 150 милиона оперативних сати. (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 399)

5.1.2. Активна правна лица и врсте делатности

Правни облици и делатности дефинисани су по областима, гранама и групама. У Италији постоји следећа подела: 80 Обезбеђење и истражне радње, 801 , 8010 Делатности приватног обезбеђења, 80100 Делатност услуге приватног обезбеђења, 802 Делатност за системе за надзор, 8020 Делатност услуге повезане са техничким ситемима, 80200 Делатност услуге система надзора, 803 Делатност

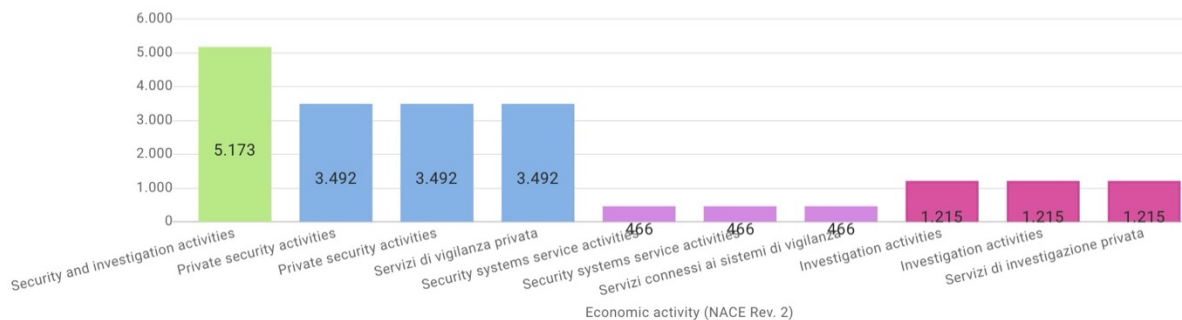
¹⁶ Основан 1971. године, IBIS World пружа поуздано истраживање о хиљадама индустрија широм света. Интерни аналитичари користе економске, демографске и тржишне податке, а затим додају аналитички увид и увид у будућност како би помогли организацијама свих врста да донесу најбоље пословне одлуке. IBIS World је глобална компанија са преко 400 запослених у 6 канцеларија широм света, у Њујорку, Лос Анђелесу, Мелбурну, Лондону, Франкфурту и Пекингу.

истражних система, 8030 Делатност услуге истражних система, 80300 Делатност услуге приватних истрага. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Графикон 3. Број активних правних лица по правним облицима у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Economic activities (Nace 5 digit) - type and population size class of municipalities and prov.

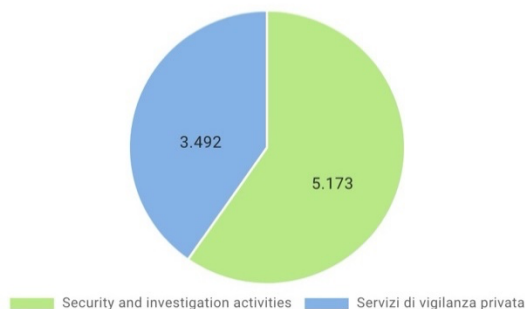
Frequency: Annual, Territory: Italy, Indicator: Number of local units of active enterprises, Time: 2021

Графикон 4. Однос броја активних правних лица за области 80 и 80100 у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Economic activities (Nace 5 digit) - type and population size class of municipalities and prov.

Frequency: Annual, Territory: Italy, Indicator: Number of local units of active enterprises, Time: 2021

У 2021. години број активних правних лица која пружају услуге из сваке области сектора приватне безбедности и истражне делатности био је 5.173, а број активних правних лица која пружају услуге приватног обезбеђења био је 3.492. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024) Присутна је разлика између просечног годишњег броја свих облика активних правних лица и броја за сваку врсту делатности правних лица која пружају услуге приватног обезбеђења. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024) Три регије од 20 које су имале највећи број активних правних лица у овој делатности су Ломбардија 851, Кампања 551 и Лацио 538. Најмање вредности има регија Долина Аосте са просеком активних правних лица у износу од 11.

Преосталих 16 регија има просечан број активних правних лица од 15 до 442. (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Слика 2. Регије са најмањим и највећим бројем активних правних лица у Републици Италији (Istituto Nazionale di Statistica, 2024)

Economic activities (Nace 3 digit) - com.

Frequency: Annual. Indicator: Number of local units of active enterprises, Economic activity (NACE Rev. 2): Security and investigation activities, Time: 2021

У Италији постоји 1.163 предузећа за услуге приватног обезбеђења до 2024. године, што је пад од 1,3% у односу на 2023. годину. Број предузећа у индустрији приватног обезбеђења у Италији остао је стабилан током пет година, конкретно између 2019. и 2024. године. Индустрија приватног обезбеђења у Италији има ниску концентрацију тржишног удела и нема компанија с више од 5% тржишног удела. (IBIS WORLD, 2024)

У Републици Србији, у склопу класификације делатности област приватног обезбеђења дефинисан је као Област 80 – Заштитне и истражне делатности. У оквиру те области постоје следеће гране: 80.1 Делатност приватног обезбеђења, 80.2 Услуге система обезбеђења и 80.3 Истражне делатности; групе 80.10 Делатност

приватног обезбеђења, 80.20 Услуге система обезбеђења и 80.30 Истражне делатности.¹⁷

Табела 1. Број регистрованих привредних друштава и предузетника у Републици Србији (извор Агенција за привредне регистре)

Šifra delatnosti	Naziv	Broj registrovanih privrednih društava i preduzetnika	
		U Srbiji	U Beogradu
80.10	Delatnost privatnog obezbeđenja (pretežno fizička zaštita)	119	70
80.20	Usluge sistema obezbeđenja (pretežno tehnička zaštita)	449	187
80.30	Istražne delatnosti (privatne istrage i detektivi)	11	7
Oblast 80	Zaštitne i istražne delatnosti	579	264
		100%	46%

Izvor: Agencija za privredne registre

Према подацима Агенције за привредне регистре из 2011. године, у Србији послује 57 компанија које се баве пружањем неке од услуга обезбеђења, од чега је 46% регистровано у Београду. У Агенцији су ове фирме регистроване у оквиру области Заштитне и истражне делатности, тако што у оквиру области услуга система обезбеђења има 449 регистрованих фирми, у оквиру области делатности приватног обезбеђења има укупно 119 фирми и у области истражне делатности свега 11 фирми. Ове бројке треба узети с резервом јер, како кажу у Удружењу за приватно обезбеђење при Привредној комори Србије, није тачно приказан број фирми (468) регистрованих за претежну делатност техничке заштите, јер је АПР 2011. године (доношењем новог Закона о класификацији делатности) погрешно извршио аутоматско превођење ФТО фирми са старе шифре 74.600 на нову шифру 80.20 (претежно техничка заштита), а многе од њих се до данас нису пререгистровале на шифре 80.10 (претежно физичка заштита) или 80.30 (претежно приватне истраге и детективски послови). (Petrović, Milošević, Obradović, Šarić, & Milivojević, str. 39-40)

¹⁷<https://www.stat.gov.rs/media/2622/klasifikacija-delatnosti-2010.pdf>, стр. 157-158

5.1.3. Тржиште

Услуге приватног обезбеђења мерене висином прихода и величином тржишта у индустрији Италије процењене су на 4,1 милијарду евра и рангиране су на 4. месту у Европи у 2024. години од 24 земље Европске уније. Ранг индустрије је остао исти од 2019. године. Индустрија приватног обезбеђења у Италији је 167. највећа индустрија у Италији у 2024. години — од укупно 299 индустрија које IBIS World прати. Тржиште индустрије приватног обезбеђења у Италији је расло у просеку 1,5% годишње између 2019. и 2024. године. Процењује се да ће величина глобалног тржишта услуга обезбеђења до 2030. године достићи 87,5 милијарди долара. Овај раст се може објаснити све већим бројем сајбер-напада, све већом сложеносту ИТ инфраструктуре и потребом да организације унапреде своју безбедност у том погледу. По графикону предвиђен је раст компанија које пружају услуге приватног обезбеђења у Европи, а пад у Италији. (IBIS WORLD, 2024)

Графикон 5. Однос раста прихода у Републици Италији и Европи (IBIS WORLD, 2024)

Годишњи обрт индустрије приватне безбедности у 2010. години у Републици Србији износио је 180 милиона евра, уз константне стопе раста. Забележен пораст у 2010. години је износио 20%. Истовремено, закључено је и око 6.000 хиљада комерцијалних уговора са јавним сектором. Према подацима из анализе

објављених финансијских извештаја за 2012. годину, коју је објавила Агенције за привредне регистре Републике Србије, на узорку од 50 фирми за приватно обезбеђење евидентиран је пораст стопе раста пословних прихода, уз истовремени пад броја запослених. (Лабовић, Приватна безбедност правна и социјална димензија, 2015, стр. 399)

5.2. Упоредни приказ најважнијих одредби српског и италијанског законодавства у области обезбеђења транспорта новчаних средстава и осталих драгоцености

Табела 2. Појединачно приказана законска решења

Италија	Србија
Доношење закона	
Закон о приватној безбедности донет 1890. године.	Закон о приватном обезбеђењу донет 2013. године.
Услов за стицање лиценце	
Италијанско држављанство.	Српско држављанство, са пријављеним местом пребивалишта на територији Републике Србије.
Потребне квалификације ниже средње школе.	Најмање средња школа и/или средња школа техничког усмерења.
Дужина трајања обуке	
Курс не сме трајати мање од 6 месеци.	90 часова.
Рок важења лиценце и обнова лиценце службеника обезбеђења	
Лиценца и лиценца за употребу оружја се обнављају истеком пете године.	Лиценца се издаје на период од 5 година. Издаје се од стране Министарства унутрашњих послова.
Статус и рангирање	
Службеници приватних безбедносних института сматрају се јавним службеницима током обављања службе. Они делују као помоћни органи полиције и могу бити позвани да раде у локалним станицама полиције	Услуге приватног обезбеђења не спадају у полицијске или друге послове безбедности које врше органи државне управе.

Обезбеђење ноћних клубова	
Уредбом МУП-а од 6. октобра 2009. године регулисано је и занимање и делатност избацивача.	Немамо законски регулисано занимање избацивач.
Напредовање	
Промоција и напредовање у рангу.	Није регулисано важећим прописима.
Употреба заштитних прслука	
Панцирни прслуци су обавезни.	Није регулисано важећим прописима.
Дефинисање трасе	
Постоји потреба за посебним дозволама локалних штабова полиције када је траса пролаза транспорта новца и драгоцености предвиђена кроз више различитих регија.	Траса се дефинише јутарњим састанком.
Нивои и степен обезбеђености вредности према физичким карактеристикама	
Законом су дефинисани нивои обезбеђења за сваку висину износа новца који се транспортује и величину вредности драгоцености која се транспортује. Суме до 100.000,00 €, од 100.000,00 € до 500.000,00 € и од 100.000,00 € и преко 500.000,00 €.	Укупна тежина кофера и предмета који се у њему преносе не сме бити већа од 18 kg, осим ако је кофер прилагођен за ручну вучу.
Опремљеност и употреба оружја	
Правила за употребу наоружања за приватно обезбеђење налажу да услугу транспорта могу обављати и запослени опремљени пушкама. Оружје мора бити у власништву обезбеђења јер приватне компаније за обезбеђење не могу да постављају оружарнице са сопственим наоружањем у својим просторијама, штавише, употреба пушке мора бити ограничена на време и руту услуге транспорта драгоцености, у супротном мора се добити овлашћење од стране локалне станице полиције.	Полуаутоматско оружје, пиштољ калибра 7,65 мм и 9 мм, један метак у цеви. Дуго оружје се може користити само у условима ратног и ванредног стања. Морају имати најмање 10 запослених службеника обезбеђења са Лиценцом за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења. обезбеђења.
Контрола и надзор рада службеника	
Дефинисан инспекцијски надзор.	Дефинисан инспекцијски надзор.

Стандард за контролне центре и пријем аларма	
Стандард UNE EN50518:2020 који се примењује на центре за надзор и пријем аларма (MaRC).	Стандард СРПС ЕН50518:2023 ¹⁸ .

¹⁸ Ступио на снагу 31.01.2023. године. Овим европским стандардом утврђују се минимални захтеви за праћење, пријем и обраду алармних порука које генеришу алармни системи као део укупног противпожарног, безбедносног и сигурносног решења.

6. Закључак

Након разматрања правних норми, процедура и практика у обе републике дошли смо до закључка да Србија спорије напредује у примени Закона о приватном обезбеђењу и надзору и контроли рада свих заинтересованих лица, од Италије. Касно увођење закона је последица државног уређења од краја II светског рада па до почетка XXI века. Услед тога, смањена је била и заинтересованост правног дефинисања појма приватне безбедности због могућности мешетарења и функционисања у тзв. сивој зони. Италијани су као нација свеснији били тешкоћа, ризика и потенцијалних губитака, а надасве су показали доследност у примени закона. Док је Србија била свесна, такође, јер претече приватне безбедности има још у доба владавине Цара Душана када су локалне власти организовале страже ради чувања села и путева од пљачкаша, гоњења разбојника и наплате штете, али Италија се више надограђује у делу примене норми и у складу је са развојем технологија које су поготово битне за део обезбеђивања транспорта новца и других драгоцености.

Оно што је неоспорно је да Србија у последњих пар година иде сигурним корацима ка озбиљнијој примени норми и јачању контроле и надзора, али у раду нема приказаних свежијих података јер Агенција за привредне регистре наплаћује податке.

Најзначајнија разлика је што службеници обезбеђења у Италији имају статус службених лица док се у Србији разматра увођење истог. Службеници обезбеђења имају одређена овлашћења која су слична онима које имају полицијски службеници и тиме је неопходно донети измену правних услова за посебну кривичноправну заштиту живота у току и након обављања дужности. То подразумева њихову повећану кривичну одговорност у случајевима када се појављују као извршиоци кривичних дела.

Литература

- Keковић, З., Димитријевић, И., & Шекарић, Н. (2018). *Корпоративна безбедност-Хрестоматија*. Београд: Факултет безбедности.
- Миловановић, Г., Бараћ, Н., & Анђелковић, А. (2011). *Логистика, менаџмент ланца снабдевања и концептуалне перспективе њихових односа. Економске теме*.
- Калањ, Р. (1994). *Модерно друштво и изазови развоја*. Загреб: Хрватско социолошко друштво-Завод за социологију Филозофског факултета.
- Бек, У. (2001). *Ризично друштво*. Београд: Филип Вишњић.
- Вујанић, М., ГОРТАН-ПРЕМК, Д., ДЕШИЋ, М., ДРАГИЋЕВИЋ, Р., НИКОЛИЋ, М., НОГО, Љ., . . . ФЕКЕТЕ, Е. (2011). *Речник Матице српске*. Нови Сад: Министарство просвете и науке Републике Србије.
- Лабовић, Д. (2015). *Приватна безбедност правна и социјална димензија*. Београд: Факултет безбедности.
- Keковић, З., & Димитријевић, И. (2018). *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*. Београд: Универзитет у Београду - Факултет безбедности.
- Кешетовић, Ж. (2008). *Кризни менаџмент*. Београд: Универзитет у Београду - Факултет безбедности.
- Милошевић, М. М., & Младеновић, М. Б. (.). УПРАВЉАЊЕ ПРАВНИМ РИЗИЦИМА КАО ЕЛЕМЕНТ КОРПОРАТИВНЕ БЕЗБЕДНОСНЕ ПОЛИТИКЕ. *Оригинални научни рад*. Београд.
- Мандић, Г., & Станојевић, П. (2020). *Корпоративна безбедност*. Београд: Универзитет у Београду.
- Члан 45. закона од 21. 12. 1890, бр. 7321. (.). Преузето са [www.gazzettaufficiale.it: https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/1890/12/26/303/sg/pdf](http://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/1890/12/26/303/sg/pdf)
- Правно информациони систем*. (.). Преузето Април 2024 са [www.pravno-informacioni-sistem.rs: https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/104/3/reg](http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/104/3/reg)
- Gazzeta Ufficiale*. (.). Преузето Март 2024 са [www.gazzettaufficiale.it: https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/1931/06/26/146/so/146/sg/pdf](http://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/1931/06/26/146/so/146/sg/pdf)
- Sevitalia*. (.). Преузето Март 2024 са [www.sevitalia.it: https://www.sevitalia.it/vigilanza-privata/trasporto-valori/](http://www.sevitalia.it/vigilanza-privata/trasporto-valori/)

- Vigilanza privata*. (.). Преузето Април 2024 са www.vigilanzaprivataonline.com:
<https://www.vigilanzaprivataonline.com/riforma-tulps/uni-10891-edizione-2022-requisiti-minimi-obbligatori-per-gli-istituti-di-vigilanza-privata-5656.html>
- (2009). Преузето Април 2024 са <https://www.mod.gov.rs/>.
- Канцеларија за програме правде САД. (.). Преузето Април 2024 са Office of Justice Programs Government agency: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/bjs/grants/232781.pdf>
- Сарић, С. (2018). *Национални репозиторијум дисертација у Србији*. Преузето Април 2024 са <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/11410/Disertacija.pdf>
- Etienne, P. (1986). *La notion de la police administrative*. Mont Saint Aignan, France: University of. Преузето са www.sr.wikipedia.org: https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Privatna_bezbednost_u_Republici_Srbiji
- Лабовић, Д. (2017). Нормативна регулатива приватне безбедности Републике Србије – достигнућа и перспективе. *Оригинални научни рад*.
- Petrović, P., Milošević, M., Obradović, D., Šarić, M., & Milivojević, A. (.). *Novi-stari izazovi privatnog sektora bezbednosti u Srbiji*. (P. Petrović, & M. Milošević, Уредници) Србија.
- (2024). *Istituto Nazionale di Statistica*. Istituto Nazionale di Statistica, <https://esploradati.istat.it/>. Rome: Istituto Nazionale di Statistica.
- Закон о приватном обезбеђењу. (2024). <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2013/1866-13.pdf>. Београд, Србија.
- РЗС. (2024). *Запослени у правним лицима, лица која самостално обављају делатност, предузетници запослени код њих*. Републички завод за статистику Републике Србије, Београд.
- РЗС. (2024). *Просечне нето и бруто зараде*. Републички завод за статистику Републике Србије, Београд.
- (2024). Преузето Април 2024 са IBIS WORLD: <https://www.ibisworld.com/italy/industry-statistics/private-security-services/14742/>
- (.). Преузето Март 2024 са Economypedia: <https://sr.economy-pedia.com/11035429-supply-chain>